

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Силвия Александрова-Янкуловска д.м.н,

Декан на Факултет „Обществено здраве“ и Ръководител катедра „Общественоздравни науки“ при Факултет „Обществено здраве“ на МУ- Плевен за дисертационния труд на **Николай Радев Йорданов** на тема **„Медико-социална характеристика на раковата болка (проучвания в Северозападна България)“**

Със Заповед № 2902/16.12.2015 г. на Ректора на Медицински университет – Плевен на основание на Решение на Академичния съвет на МУ-Плевен (Протокол № 27/15.12.2015 г.) и чл.44, ал.2 от ПРАС в МУ-Плевен съм определена за вътрешен член на Научното жури във връзка със защитата на дисертационен труд на **д-р Николай Радев Йорданов**, докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Общественоздравни науки“, за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“.

Кратки сведения за кандидата

Д-р Николай Радев Йорданов е роден на 09.01.1959 г. в гр. Мездра. Завършил е две магистратури: медицина (1986 г.) и обществено здраве и здравен мениджмънт (2013 г.) Специалист по анестезиология и реанимация от 1992 г. Владее отлично английски език и компютърни технологии.

Д-р Йорданов работи последователно в клиника по нефрология и хемодиализа в Първостепенна окръжна болница „Христо Ботев“ – Враца (1986-1987) и в сектор „Анестезиология и реанимация“ на Междубластния диспансер за онкологични заболявания в гр. Враца (1987-1998). От 1998 г. и досега е началник на отделението по палиативни грижи в КОЦ-Враца. Има и преподавателски опит като асистент на 0.25 щатна длъжност към катедра „Медико-социални науки“ във филиала „Проф. д-р Иван Митев“ на МУ-София в гр. Враца.

Д-р Йорданов е завършил множество квалификационни курсове в областта на лечението на болката и палиативните грижи и е активен член на 6 национални и 3 международни професионални организации, сред които се открояват Европейската асоциация по палиативни грижи, Европейското дружество по медицинска онкология и Американската академия за хосписни и палиативни грижи. Член е на Управителните съвети на Бъл-

гарската асоциация за продължителни грижи и на Българското дружество за изучаване и контрол на болката и участва в работните групи назначени от Министерство на здравеопазването за изготвяне на Национални стандарти по „Палиативни грижи“, „Лечение на болката“ и „Медицинска онкология“.

Обща характеристика на дисертационния труд и неговата актуалност

Дисертационният труд съдържа 190 стандартни страници и е структуриран в четири глави: 1. Литературен обзор; 2. Цел, задачи и методология на проучването; 3. Резултати и обсъждане; 4. Изводи, препоръки и приноси. Включва общо 33 таблици, 36 фигури и 4 приложения. Библиографският списък се състои от 222 литературни източници, от които 28 на кирилица и 194 на латиница.

Актуалността на дисертационния труд е обоснована с категоричните данни за нарастване на раковите заболявания в световен мащаб, а от там и необходимостта за адекватен контрол на най-притесняващия при тези заболявания симптом, болката. Докторантът подчертава доказаното емпирично разминаване между обема на натрупаните знания за патофизиологията на болката при рак и повсеместния лош контрол.

Проблемът е актуален и в светлината на правата на човека (и в частност на пациента) и медицинската етика, които заемат все по-отчетливо място при оценката на качеството на медицинските грижи. И не на последно място болката е обвързана с модерната в общественото здраве концепция за качество на живот, като д-р Йорданов подчертава, че болката оказва негативно влияние върху всеки един аспект на живота на пациента.

Провеждането на настоящото научно изследване се налага от необходимостта за събиране на реална и достоверна информация относно честотата на болката при рак, влиянието, което тя оказва върху живота на пациента, качеството на нейното лечение и бариерите от медицинско и социално естество пред постигането на адекватно и ефективно лечение.

Оценка на структурните части на дисертационния труд

В литературния обзор докторантът прави компетентно представяне на понятието „болка“ и го отдиференцира от понятието „страдание“; дава информация за съвременните представи за болката при рак и епидемиологичните данни за честотата ѝ; лечението на болката и най-честите причини за неадекватното ѝ овладяване. Обхванатите съвременни чуждестранни източници гарантират актуалността на информацията. Стилът

на изложението е високо академичен и показва компетентността на д-р Йорданов по проблема. Обзорът завършва с 8 добре формулирани изводи, върху които стъпват следващите части на дисертационния труд.

Целта на проучването е „изследване на медико-социалната характеристика на раковата болка сред онкологично болни пациенти от Северо-западна България, чрез проучване на влиянието ѝ върху качеството на живот на болните, факторите, оказващи влияние върху ефективното ѝ лечение и формулиране на препоръки за подобряване на контрола и качеството на лечение на болката при рак“. За постигане на тази цел са формулирани седем конкретни задачи, сред които и задача за разработване на помагала за повишаване на знанията на предоставящите здравни грижи (лекари и специалисти по здравни грижи) в областта на оценката и контрола на болката при рак. Формулирани са четири хипотези, за доказването на които докторантът е събрал достатъчен емпиричен материал.

Методологията на проучването е представена подробно. Проучването има характер на комплексно медико-социално изследване с използване на социологически методи (анкетен, документален метод и интервю) и специфичен валидиран инструментариум за оценка на болката; качеството на провежданото медикаментозно лечение; бариерите пред постигането на оптимален болков контрол; качеството на живот; оценка на знанията на здравните работници и мнението на пациенти. Обхватът на собственото проучване включва **3048 онкоболни**, лекувани в КОЦ-Враца течение на 5-годишен период и **743 анкетирани лица: 331 онкоболни, 119 лекари, 248 специалисти по здравни грижи, 29 студенти и 16 преподаватели по здравни грижи**. Освен КОЦ-Враца обхванати са още 5 технически единици (три МБАЛ в гр. Враца, ЦСМП-Враца и Филиал на МУ-София във Враца).

Данните са организирани и анализирани с подходящи статистически методи от описателната и аналитична статистика чрез използване на софтуерния пакет SPSS v.19.

Цялостният дизайн на проучването е доказателство за задълбоченото познаване и владееене от докторанта на съвременните методологични подходи в областта на социално-медицинските научни изследвания.

Резултатите са представени ясно, добре структурирани и в логична последователност, съответстваща на поставените задачи на проучването. Получените резултати са съпоставени с резултати на други автори и докторантът е извел логични заключения за установените сходства и различия. Системно се оформя картина на честота на раковата болка в Северо-

западна България аналогична на тази в европейските страни, на фона на която изпъква нерешеният проблем с контрола ѝ при сходни бариери за неговото осъществяване. Висока оценка давам и на направения преглед и критичен анализ на нормативната уредба за регулация на производството, дистрибуцията и изписването на опиоидни аналгетици у нас, който категорично подкрепя направените конструктивни препоръки за изграждане на система за ефективно снабдяване с обезболяващи лекарства.

Изводите от проучването са добре формулирани и логично изведени в съответствие с поставените задачи и хипотези.

Авторефератът отразява много добре съдържанието на дисертационния труд и представя в пълен обем направените изводи и препоръки към съответните институции.

Приемам напълно посочените от докторанта **приноси с теоретично-позвателен и приложен характер**. Дисертационният труд е първото по рода си изследване на медико-социалната характеристика на болката при рак и нейното лечение, при което за първи път у нас са използвани официално утвърдени в научната практика, стандартизирани инструменти за изучаване на болката и бариерите пред адекватното ѝ лечение. Сред приносите с приложен характер специално внимание заслужават разработените национални стандарти по палиативни грижи и лечение на болката, които при въвеждането си в практиката биха довели до реална промяна в качеството на грижите за терминално болните.

Д-р Николай Йорданов напълно отговаря и надвишава поставените в ПРАС в МУ-Плевен наукометрични критерии за придобиване на научната степен „доктор“ като представя свързани с дисертационния труд 3 реални публикации в списания у нас, 1 резюме от научен форум в чужбина и 1 резюме от научен форум у нас. Допълнително в списъка с публикациите на докторанта фигурират несвързани с дисертационния труд 5 статии у нас, 8 глави в научни книги, 13 резюмета от научни форуми в чужбина и 6 резюмета от участия у нас. Д-р Йорданов е самостоятелен или първи автор в 90,6% от трудовете си. Само в чужди източници са намерени 11 цитирания на трудовете на докторанта, а общият импакт фактор на публикациите е 21,072.

Лични впечатления

В качеството си на научен ръководител на д-р Йорданов го познавам като задълбочен изследовател, високо етичен професионалист с непре-

къснат стремеж към самоусъвършенстване, коректен във взаимоотношенията си с колегите, пациентите и техните близки.

Заключение

Представеният дисертационен труд се отличава с актуалност, оригиналност и методическа прецизност. Цялостната организация и провеждане на проучването категорично доказва добрите възможности на докторанта за научно-изследователска работа.

Дисертационният труд **„Медико-социална характеристика на раковата болка (проучвания в Северозападна България)“** напълно отговаря на изискванията на Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет-Плевен, поради което давам своето положително становище и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждане на образователната и научна степен **„доктор“** по научната специалност **„Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“** на **д-р Николай Радев Йорданов.**

Изготвил становището:

Проф. д-р Силвия Александрова-Янкуловска, д.м.н.

6 януари 2016 г.